

Raport

Gjuha e Urrejtjes me Bazë Gjinore në Kosovë

Autore: Getoarbë Mulliqi

Funded by
the European Union

Përmbajtja

1. Hyrje

2. Çfarë është fjalimi i urrejtjes?

3. Çfarë është fjalimi i urrejtjes me bazë gjinore?

4. Fjalimi i urrejtjes kundrejt formave të tjera të diskriminimit

5. Keqkuptime dhe përhapje e paqëllimtë e fjalimit të urrejtjes

- “Është vetëm shaka / vetëm mendim”
- Mendimi se vetëm fyerjet e rënda përbëjnë fjalim urrejtjeje
- Ngatërimi i fjalimit të urrejtjes me kritika të tjera
- Paragjykimet e pavetëdijshme në gjuhë
- Ndarja në mediat sociale pa menduar

6. Mbulimi mediatik dhe narrativat gjinore në Kosovë

- Raportimi për rastet e femicidit
- Përfaqësimi i grave në media
- Sfida etike në raportim
- Praktika pozitive në zhvillim

7. Mediat sociale: një shpatë me dy presa në përhapjen e urrejtjes

- Roli i Facebook-ut në shpërndarjen e lajmeve
- TikTok-u dhe ekspozimi i të rinjve ndaj përmbajtjes mizogjene
- YouTube dhe përforcimi algoritmik
- Sfida të moderimit të përmbajtjes

8. Clickbait dhe pasojat e tij

- Sensacionalizmi dhe narrativat mashtruese
- Ndikimi në perceptimin publik
- Përforcimi i fjalimit të urrejtjes me bazë gjinore
- Implikat për gazetarinë përgjegjëse

9. Rekomandime për palët e interesuara

- Asociacioni i Gazetarëve të Kosovës (AGK)
- Rrjeti i Grave Gazetare të Kosovës (RGGK)
- Komisioni i Pavarur për Media (KPM)
- Këshilli për Shtyp i Kosovës (KShK)
- Organizatat mediatike dhe gazetarët
- Platformat e mediave sociale

10. Përfundime

1. Hyrje

Gjuha e urrejtjes është shndërruar në një shqetësim serioz në epokën digjitale, duke prekur komunitete dhe individë në mbarë botën. Në Kosovë, ashtu si në shumë shoqëri të tjera, peizazhi mediatik ka dëshmuar një rritje alarmante të retorikës së urrejtjes, veçanërisht kundër grave dhe vajzave. Gjuha e urrejtjes me bazë gjinore, qoftë në raportimet mediatike apo në rrjetet sociale, jo vetëm që dëmton drejtpërdrejt viktimat e saj, por gjithashtu përforcon stereotipe të dëmshme dhe kontribuon në krijimin e një atmosfere diskriminimi.

Në nivel global, studimet vlerësojnë se mbi gjysma e grave të reja kanë përjetuar ngacmime ose abuzime online, duke treguar se ky nuk është vetëm një problem lokal, por një trend botëror. Përvoja e Kosovës pasqyron këto sfida globale: nga seksionet e komenteve online të mbushura me komente mizogjene deri te raportimet sensacionaliste që në mënyrë të tërthortë fajësojnë viktimat femra – urrejtja me bazë gjinore në media është një problem real dhe urgjent.

Ky raport ofron një analizë të gjuhës së urrejtjes me bazë gjinore në mediat e Kosovës, duke shqyrtuar se çfarë është ajo, si dallon nga format e tjera të diskriminimit, keqkuptimet e zakonshme rreth saj dhe mënyrën se si përhapet (shpesh pa vetëdije). Raporti do të analizojë shembuj konkretë nga mediat e Kosovës, përfshirë raportimin problematik për rastet e femicidit, si dhe rolin e platformave sociale si Facebook dhe TikTok në amplifikimin e urrejtjes. Në fund, raporti ofron rekomandime për aktorët kryesorë si Asociacioni i Gazetarëve të Kosovës (AGK), Rrjeti i Grave Gazetare të Kosovës (NWGK), Komisioni i Pavarur i Mediave (KPM) dhe Këshilli i Mediave të Shkruara të Kosovës (KMSHK), mbi mënyrat për të luftuar gjuhën e urrejtjes me bazë gjinore dhe për të krijuar një mjedis mediatik më të sigurt.

2. Çfarë është gjuha e urrejtjes?

Gjuha e urrejtjes i referohet çdo forme të shprehjes, goftë e folur, e shkruar apo përmbajtje online – që sulmon, fyen ose nxit dhunë apo paragjykim ndaj një personi ose grupi, bazuar në karakteristika të caktuara. Këto karakteristika zakonisht përfshijnë aspekte të identitetit si raca, etnia, kombësia, feja, gjinia, orientimi seksual apo tipare të tjera të mbrojtura. Elementi thelbësor i gjuhës së urrejtjes është se ajo synon dikë për “atë që është” (ose për atë që perceptohet se është), dhe jo për shkak të veprimeve individuale.

Për shembull, fyerjet denigruese ose thirrjet për t'i bërë dëm një grupi të pakicës etnike vetëm për shkak të përkatësisë së tyre etnike përbëjnë gjuhë urrejtjeje. Qëllimi i saj mund të variojë nga nxitja e urrejtjes dhe frikës, deri te përforcimi i stereotipeve ose justifikimi i diskriminimit. Në shumë juridiksione, përfshirë Kosovën, kjo lloj gjuhe nuk mbrohet si “shprehje e lirë”, pasi njihet si fenomen i dëmshëm që mund të çojë në dhunë reale dhe përçarje shoqërore. Gjuha e urrejtjes shpesh shërben si pararendëse e krimeve të urrejtjes, kur fjalët e mbushura me urrejtje përshkallëzohen në ngacmim, sulm apo forma edhe më të rënda dhune.

Për këtë arsye, standardet ndërkombëtare të të drejtave të njeriut dhe ligjet e Kosovës dënojnë – dhe në disa raste kriminalizojnë – format më ekstreme të gjuhës së urrejtjes, veçanërisht ato që bëjnë thirrje të drejtpërdrejta për dhunë ose armiqësi. Në thelb, gjuha e urrejtjes dallohet nga fokusi i saj në urrejtjen ndaj një grupi: nuk është thjesht gjuhë fyese, por gjuhë që synon një komunitet dhe kërkon të poshtërojë ose dëmtojë anëtarët e tij.

3. Çfarë është gjuha e urrejtjes me bazë gjinore?

Gjuha e urrejtjes me bazë gjinore është një nënkategori e gjuhës së urrejtjes që drejtohet ndaj dikujt për shkak të gjinisë së tij/saj. Në praktikë, ky term më së shpeshti i referohet gjuhës urrejtëse ose denigruese ndaj grave dhe vajzave – në thelb, gjuhë mizogjene. (Ai mund të përfshijë edhe urrejtjen ndaj personave që sfidojnë normat tradicionale gjinore, si personat transgjinorë ose jobinarë, megjithëse në kontekstin e Kosovës forma më e zakonshme është mizogjinia.)

Gjuha e urrejtjes me bazë gjinore përfshin çdo shprehje që përhap përcëmime, stereotipe ose thirrje për dhunë bazuar në gjini. Shembujt variojnë nga fyerje të drejtpërdrejta dhe etiketime poshtëruese për gratë, te deklaratat të përgjithshme si “gratë janë inferiore” ose “gratë duhet ta dinë vendin e tyre”, deri te kërcënime grafike për dhunë seksuale ndaj një figure publike femërore. Ajo që i bën këto raste të bazuara në gjini është fakti se objektivi sulmohet sepse është grua (ose sepse nuk përputhet me pritjet tradicionale për sjelljen gjinore).

Ashtu si format e tjera të gjuhës së urrejtjes, urrejtja e fokusuar në gjini synon të dehumanizojë objektivin dhe të justifikojë keqtrajtimin e tij. Ajo rrënjësohet në seksizëm dhe qëndrime patriarkale. Për shembull, komente përcëmuese në vendin e punës si “ajo e mori atë punë vetëm sepse është e bukur” apo komente online që i thonë një politikaneje “kthehu në kuzhinë” janë shembuj tipikë të gjuhës së urrejtjes gjinore, pasi reduktojnë individin në stereotipe seksiste.

Edhe fraza që duken të buta mund të kontribuojnë në këtë mjedis armiqësor. Për shembull, një zyrtar publik që i drejtohet një gazetareje me “zemër” apo “e dashur” në vend që ta trajtojë me të njëjtin respekt si kolegët meshkuj, përdor një gjuhë që e nënvlerëson në kontekst profesional dhe reflekton mentalitet patriarkal. Gjuha e urrejtjes me bazë gjinore ka pasoja serioze: ajo dekurajon gratë të

flasin dhe të marrin pjesë në jetën publike, normalizon diskriminimin dhe dhunën ndaj grave dhe shkakton dëme psikologjike te personat e shënjestruar.

Në kontekstin mediatik, kur kjo gjuhë mbetet e pakontrolluar, goftë në debate televizive, në komentet e artikujve apo në përmbajtje virale në rrjetet sociale – ajo dërgon mesazhin se mizogjinia është e pranueshme apo madje normale. Luftimi i saj është veçanërisht sfidues sepse disa e ngatërrojnë me “vlera tradicionale” ose humor, pa e kuptuar se bëhet fjalë për paragjykim të rrezikshëm.

4. Gjuha e urrejtjes kundrejt formave të tjera të diskriminimit

Gjuha e urrejtjes është një formë specifike e sjelljes diskriminuese dhe është e rëndësishme të kuptohet se si dallon nga format e tjera të diskriminimit. Diskriminimi, në përgjithësi, nënkupton trajtimin e padrejtë të dikujt ose mohimin e mundësive dhe të drejtave për shkak të identitetit të tij/saj (p.sh. etnia, gjinia, feja). Për shembull, diskriminimi gjinor mund të përfshijë pagesën më të ulët për gratë për të njëjtën punë ose refuzimin për të punësuar një grua të kualifikuar për shkak të paragjyqimeve. Ky është një veprim ose politikë.

Gjuha e urrejtjes, nga ana tjetër, është një shprehje – ka të bëjë me fjalë, imazhe ose simbole që transmetojnë urrejtje. Disa dallime kryesore:

- Gjuha e urrejtjes shfaqet kryesisht në fjalë ose përfaqësime artistike, ndërsa forma të tjera të diskriminimit shfaqen në veprime ose politika institucionale. Një artikull gazete me retorikë kundër grave është gjuhë urrejtjeje; një kompani që promovon vetëm burra në pozita drejtuese është sjellje diskriminuese.

- Gjuha e urrejtjes shpesh është e hapur dhe e drejtpërdrejtë, ndërsa diskriminimi tjetër mund të jetë i fshehtë ose subtil, i rrënjosur në sisteme dhe praktika. Një komentator që fyen gratë publikisht kryen një akt të qartë të gjuhës së urrejtjes; por nëse ekspertet gra nuk ftohen kurrë në një emision televiziv, kjo është praktikë diskriminuese më pak e dukshme.
- Gjuha e urrejtjes synon grupe të tëra (ose individë si përfaqësues të një grupi) duke i paraqitur si inferiore ose kërcënues. Diskriminimi shpesh ndodh ndaj individëve në situata konkrete, megjithëse buron nga paragjykime ndaj grupit.

Megjithatë, këto dy fenomene e përforcojnë njëra-tjetrën. Fjalët e mbushura me urrejtje krijojnë një mjedis që justifikon veprimet diskriminuese. Nëse mediat ose figurat publike përhapin vazhdimisht gjuhë mizogjene, kjo mund të normalizojë idenë se gratë janë inferiore dhe ta bëjë më të lehtë justifikimin e diskriminimit në praktikë. Në të kundërt, praktikat e përhapura diskriminuese mund t'i inkurajojnë njerëzit t'i shprehin publikisht paragjykimet e tyre.

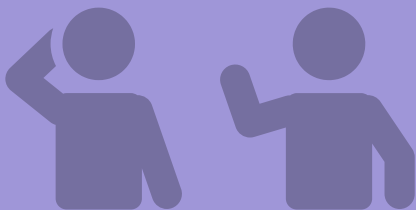
5. Keqkuptime dhe Përhapja e Paqëllimshme e Gjuhës së Urrejtjes

Gjuha e urrejtjes nuk është gjithmonë e lehtë për t'u identifikuar. Ekzistojnë shumë keqkuptime rreth asaj se çfarë përbën gjuhë urrejtjeje, dhe këto keqkuptime mund të bëjnë që njerëzit të përhapin përmbajtje urrejtëse pa e kuptuar. Le të shqyrtojmë disa nga keqkuptimet më të zakonshme dhe mënyrat se si gjuha e urrejtjes përhapet shpesh në mënyrë të pavetëdijshme:

- **“Është vetëm shaka / vetëm opinion”:** Një keqkuptim i përhapur është se, për sa kohë diçka paraqitet si humor apo si mendim personal, nuk mund të jetë gjuhë urrejtjeje. Në realitet, një deklaratë mund të paraqitet si shaka dhe megjithatë të jetë thellësisht urrejtëse ose e dëmshme. Për shembull, një koment “i lehtë” se gratë janë “shumë emocionale” për të qenë lidere mund t’i bëjë disa të qeshin, por ai përforcon një stereotip dhe nxit mosrespektin. Etiketimi i komenteve urrejtëse si humor nuk e zbeh ndikimin e tyre. Po ashtu, të thuash “kam të drejtë për mendimin tim” është e vërtetë, por nëse ky “mendim” pretendon se një gjini apo grup etnik është i keq ose nuk meriton të drejta, atëherë kalon në territorin e gjuhës së urrejtjes. Liria e shprehjes nuk mbron nxitjen e urrejtjes. Keqkuptimi i kësaj bën që njerëzit të justifikojnë mizogjininë apo racizmin e hapur si thjesht mendime personale apo komedi.
- **Të mendosh se vetëm sharjet ekstreme përbëjnë gjuhë urrejtjeje:** Një tjetër keqkuptim është se gjuha e urrejtjes i referohet vetëm fjalorit shumë të rëndë apo fyerjeve të hapura. Në fakt, ajo përfshin një spektër të gjerë diskursi negativ. Shpesh është më tinëzare: mund të shfaqet si një deklaratë në dukje e qytetëruar, si p.sh. “Nuk mendoj se nënat duhet të jenë drejtuese sepse nuk mund të përqendrohen në punë”, e cila nuk përmban fjalor fyes, por përsëri përhap paragjykitime të dëmshme ndaj grave. Gjuha e urrejtjes mund të jetë e fshehur në nënkuptime dhe ton. Për shkak të këtij keqkuptimi, disa njerëz ndajnë ide urrejtëse të formuluar me fjalë të sjellshme pa e kuptuar se bëhet fjalë për gjuhë urrejtjeje. Për shembull, një artikull online mund të mos përdorë asnjë fyerje, por nëse argumenton se një gjini është inferiore ose tallet me një grup, ai përhap urrejtje. Njerëzit mund ta shpërndajnë duke menduar se “nuk është urrejtje, është vetëm një këndvështrim”, sidomos nëse nuk shohin vulgaritet të dukshëm.
- **Ngatërrimi i gjuhës së urrejtjes me kritika të tjera:** Është e rëndësishme të theksohet se jo çdo kritikë apo koment negativ është gjuhë urrejtjeje. Një keqkuptim në kahun tjetër është se disa besojnë se çdo vërejtje negative është “urrejtje”. Kjo nuk është e saktë: nëse dikush kritikon veprimet e një personi specifik (p.sh. politikat e një politikani) pa sulmuar identitetin e tij apo grupin të cilit i përket, kjo nuk është gjuhë urrejtjeje. Por shpesh lind konfuzion dhe paralajmërimet e vërteta për gjuhën e urrejtjes hidhen poshtë si “teprim”, sepse disa mendojnë se po tentohet të ndalohet çdo mendim negativ. Ky keqkuptim pengon adresimin e gjuhës reale të urrejtjes, pasi njerëzit akuzojnë njëri-tjetrin për censurë. Nevojitet qartësi: gjuha e urrejtjes synon identitetin, jo sjelljen. Fatkeqësisht, aktorë me qëllim të keq shpesh pretendojnë se deklaratat e tyre urrejtëse janë thjesht kritika ose “e vërteta”, duke qatur bulluar debatin.

- **Paragjykimet e pavetëdijshme:** Gjuha e urrejtjes mund të përhapet pa dashje përmes gjuhës së përditshme për shkak të paragjykimeve të rrënjësura. Shumë njerëz kanë përvetësuar fraza seksiste apo raciste gjatë rritjes dhe mund t'i përsërisin pa qëllim të keq, pa e kuptuar origjinën apo ndikimin e tyre. Për shembull, një deklaratë e përgjithshme si “gratë janë natyrshëm shoferë të këqij” mund të thuhet rastësisht, ndoshta edhe nga dikush që nuk i urren gratë, por ajo përsëri përhap një mit të dëmshëm. Në Kosovë (si edhe në vende të tjera), disa proverba apo shprehje të zakonshme mbartin nënkuptime seksiste; kur ato përdoren në media apo nga individë, mund të përforcojnë paragjykimet pa vetëdije. Kështu urrejtja mund të përhapet nën sipërfaqe, e ndërthurur me kulturën dhe humorin.
- **Shpërndarja në rrjetet sociale pa reflektim:** Në mjedisin e sotëm online, informacioni i rremë dhe gjuha e urrejtjes mund të bëhen virale para se dikush të ndalet për të verifikuar apo reflektuar. Një përdorues mund të shpërndajë një postim provokues në Facebook pa e lexuar plotësisht, vetëm sepse titulli ishte tronditës. Nëse ai postim përmban përmbajtje urrejtëse — p.sh. fajëson gratë për një problem shoqëror pa prova — përdoruesi mund të ketë kontribuar në përhapjen e urrejtjes tek qindra të tjerë “pa menduar”. Kjo përhapje e pavetëdijshme nxitet edhe nga algoritmet që shpërblejnë angazhimin: sa më shumë shpërndahet apo komentohet një postim, aq më shumë u shfaqet të tjerëve. Njerëzit mund ta shpërndajnë për ta kritikuar, por në mënyrë paradoksale e amplifikojnë mesazhin urrejtës. Në Kosovë, ku Facebook përdoret gjerësisht, shpesh ndodh që pretendime sensacionale apo histori përçmuese të marrin mijëra shpërndarje shpejt. Deri sa ato të demantohen ose hiqen, dëmi tashmë është bërë — ideja urrejtëse është ngulitur në mendjet e shumë njerëzve.

Si përmbledhje, mungesa e të kuptuarit të saktë të asaj se çfarë është gjuha e urrejtjes kontribuon në përhapjen e saj të paqëllimshme. Shumë individë nuk e konsiderojnë veten paragjykes, megjithatë mund të qeshin me një video seksiste, të përsërisin një stereotip ose të shpërndajnë një artikull manipulues që synon një grup të caktuar. Secili nga këto veprime, sado i vogël, ushqen një kulturë më të gjerë të normalizimit të urrejtjes. Luftimi i kësaj dukurie kërkon edukim dhe ndërjegjësim: njerëzit duhet të mësojnë të njohin format e fshehta të gjuhës së urrejtjes, të vënë në pikëpyetje përmbajtjen që konsumojnë dhe të kuptojnë peshën që kanë fjalët e tyre si online ashtu edhe offline.

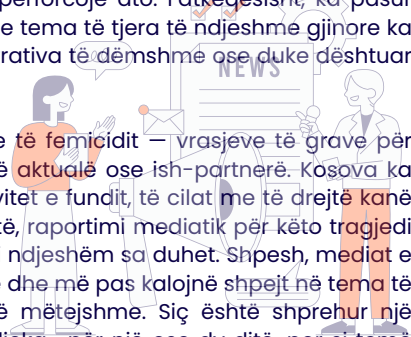
6. Raportimi Mediatik dhe Narrativat Gjimore në Kosovë

Media është një pasqyrë e shoqërisë, por njëkohësisht ajo formëson fuqishëm qëndrimet shoqërore. Në Kosovë, mënyra se si media trajton çështjet gjimore mund ose të sfidojë stereotipet, ose pa dashje t'i përforcjë ato. Fatkeqësisht, ka pasur raste kur raportimi për dhunën ndaj grave dhe tema të tjera të ndjeshme gjimore ka qenë i papërshtatshëm, duke përjetësuar narrativa të dëmshme ose duke dështuar të ofrojë kontekstin e nevojshëm.

Një shembull i qartë është mbulimi i rasteve të femicidit – vrasjeve të grave për shkak të gjinisë së tyre, shpesh nga partnerë aktualë ose ish-partnerë. Kosova ka përjetuar disa femicide të profilit të lartë në vitet e fundit, të cilat me të drejtë kanë nxitur zemërim publik dhe protesta. Megjithatë, raportimi mediatik për këto tragjedi jo gjithmonë ka qenë aq i përgjegjshëm dhe i ndjeshëm sa duhet. Shpesh, mediat e mbulojnë ngjarjen në mënyrë sensacionaliste dhe më pas kalojnë shpejt në tema të tjera, pa hetim më të thellë apo ndjekje të mëtejshme. Siç është shprehur një gazetare, “zakonisht flitet vetëm kur ndodh diçka... për një ose dy ditë, por si temë nuk është mjaftueshëm e pranishme.” Në praktikë, kjo do të thotë se vrasja e një gruaje mund të bëhet lajm kryesor si incident dramatik, por organizatat mediatike shpesh dështojnë ta përdorin këtë moment për të analizuar pse ndodhi – modelët e dhunës në familje, dështimet institucionale për mbrojtjen e grave dhe qëndrimet shoqërore që e mundësojnë këtë dhunë. Raportimi mbetet sipërfaqësor, duke e trajtuar çdo femicid si “tragjedi” të izoluar, në vend se si pjesë e një problemi sistemik të dhunës me bazë gjimore.

Gjithashtu, toni i raportimit mund të jetë problematik. Në vend që femicidi të identifikohet qartë si dhunë me bazë gjimore ose si rezultat i një modeli abuzimi në rritje, disa artikuj e kanë përshkruar me terma eufemistikë si “krim pasioni” apo “dramë familjare”. Një kornizim i tillë e zbut brutalitetin e asaj që në të vërtetë ndodh – vrasjen e synuar të grave sepse janë gra. Ai mund të ushqejë edhe narrativën se autori u shty nga emocionet apo rrethanat personale, në vend që të theksojë problemin më të gjerë të mizogjinisë dhe kontrollit. Ka pasur raste kur në raportimet për gratë e vrara janë theksuar detaje të parëndësishme për krimin, si sjellja apo jeta personale e viktimës, duke krijuar hapësirë për interpretime që fajësojnë viktimën. Edhe pa e thënë hapur “ishte faji i saj”, një raportim i tillë mund të ndikojë opinionin publik të spekulojë në atë drejtim, në vend që fokusi të jetë tek përgjegjësia e autorit dhe sistemi që e lejojnë dhunën.

Standardet etike ndonjëherë komprometohen në nxitimin për të raportuar lajme dramatike. Ka pasur raste të shkeljes së privatësisë ose publikimit të përmbajtjeve grafike në raportimet për dhunën ndaj grave. Publikimi i emrave apo fotografive të viktimave të dhunës në familje ose të sulmeve seksuale pa pëlqim bie ndesh me praktikën e mirë gazetareske, megjithatë ka ndodhur, duke shkaktuar trauma shtesë për familjet dhe të mbijetuarit. Në disa raste të fundit, familjet e viktimave kanë refuzuar të japin deklaratat apo të lejojnë publikimin e detajeve, gjë që ka ndihmuar të parandalohet shkelja e mëtejshme etike – por përgjegjësia nuk duhet të bjerë mbi familjet; redaksitë duhet të kenë udhëzime të qarta për trajtimin me kujdes dhe respekt të këtyre historive.

Përtej rasteve të dhunës, përfaqësimi i përgjithshëm i grave në mediat e Kosovës mund të pasqyrojë paragjykim gjinor. Figurave publike gra – qoftë politikane, aktiviste apo vetë gazetare – shpesh u bëhet trajtim i ndryshëm në mbulim. Nuk është e pazakontë të shohësh komente mediatike mbi pamjen, veshjen apo jetën familjare të një politikaneje, ndërsa mbulimi i një homologu mashkull do të përqendrohej thjesht në politikën ose deklaratat e tij. Për shembull, një ministere mund t'i bëhet në një intervistë pyetja se si e balancon punën me fëmijët (duke nënkuptuar se një nënë nuk mund t'i përkushtohet plotësisht një detyre të profilit të lartë), një pyetje që rrallë u bëhet ministrave burra. Ose një portal lajmesh mund të publikojë një shkrim për "reagimin emocional" të një deputeteje në parlament, duke ushqyer në mënyrë të tërthortë stereotipin se gratë janë tepër emocionale, ndërsa burrat që ngrenë zërin në kuvend mund të paraqiten si "debate këmbëngulëse". Këto nuanca në raportim përforcojnë mesazhin se gratë disi nuk i përkasin roleve udhëheqëse ose duhet të përmbushin një standard tjetër.

Nga ana tjetër, Kosova ka shumë gazetarë të ndërgjegjshëm që përipiqen për raportim të drejtë. Për shembull, kur një figurë me ndikim së fundmi përdori gjuhë patronizuese dhe seksiste ndaj një gazetareje, si Asociacioni i Gazetarëve ashtu edhe Rrjeti i Grave Gazetare e dënuan publikisht, duke theksuar se një sjellje e tillë është e papranueshme. Kjo tregon ndërgjegjësim brenda komunitetit mediatik se seksizmi në ndërveprimet mediatike duhet të denoncohet. Për më tepër, disa media dhe organizata të pavarura kanë filluar të monitorojnë gjuhën e urrejtjes dhe gjuhën përçarëse në përmbajtje. Monitorimet e fundit kanë gjetur se incidentet e urrejtjes me bazë gjinore ishin lloji i dytë më i shpeshtë i incidenteve të urrejtjes në sferën mediatike të Kosovës, menjëherë pas urrejtjes me bazë etnike. Kjo do të thotë se krahas tensioneve etnike (të cilat historikisht kanë qenë një çështje madhore në Ballkan), mizogjinia dhe narrativat anti-LGBTQ janë pjesë e rëndësishme e problemit të gjuhës së urrejtjes në media. Identifikimi i kësaj është hapi i parë – tani mediat duhet të punojnë për ta zvogëluar atë.

Si përmbledhje, ndërsa mediat në Kosovë luajnë një rol thelbësor në informimin e publikut, ato ndonjëherë pasqyrojnë paragjykimet patriarkale të pranishme në shoqëri. Raportimi i formuluar dobët mbi femicidet dhe çështje të tjera gjinore mund të përjetësojë pa dashje fajësimin e viktimës ose të minimizojë seriozitetin e dhunës. Mungesa e mbulimit të vazhdueshëm bën që publiku të harrojë shpejt dhe humbet mundësia për të edukuar dhe parandaluar tragjedi të ardhshme. Ndryshimi i këtyre narrativave mediatike është thelbësor: në vend të mbulimit kalimtar dhe sensacional, mediat duhet të ofrojnë kontekst – pse ndodhi ky femicid? Si mund të ishte parandaluar? – dhe ta trajtojnë çdo rast si një pikë mobilizimi për të diskutuar reforma dhe ndryshim shoqëror. Po ashtu, sigurimi që gratë të paraqiten me respekt dhe në mënyrë të barabartë në të gjitha raportimet (dhe të mos u nënshtrohen standardeve të dyfishta seksiste) do të ndihmojë në zbehen e paragjytimeve që ushqejnë gjuhën e urrejtjes. Fjalët e medias kanë rëndësi: ato mund ose ta sfidojnë kulturën e urrejtjes me bazë gjinore ose pa dashje të kontribuojnë në të.

7. Rrjetet Sociale: Një shpatë me dy tehe në përhapjen e urrejtjes

Në ekosistemin modern mediatik, platformat e rrjeteve sociale si Facebook, TikTok dhe YouTube janë bërë kanale dominuese për shpërndarjen e lajmeve dhe informacionit në Kosovë. Praktikisht të gjitha mediat kryesore në Kosovë e shpërndajnë përmbajtjen e tyre në Facebook, dhe shumica gjithashtu mbajnë kanale në YouTube madje edhe llogari në TikTok. Kjo shtrirje online ka përfitimë — lajmet përhapen më shpejt dhe më larg se kurrë më parë — por gjithashtu sjell edhe disavantazhe të rëndësishme. Rrjetet sociale kanë dëshmuar se janë një shpatë me dy tehe: ato amplifikojnë përmbajtjen (përfshirë gjuhën e urrejtjes) te audienca të gjera dhe shpesh u mungojnë mekanizmat e moderimit të pranishëm në mediat tradicionale. Këta faktorë kanë kontribuar në përhapjen e pakontrolluar të gjuhës së urrejtjes me bazë gjinore në platformat online.

Së pari, merrni parasysh varësinë e mediave kosovare nga platformat si Facebook. Një përqindje shumë e lartë e popullsisë përdor Facebook-un (me afërsisht mbi një milion përdorues kosovarë, në një vend me më pak se 2 milion banorë). Mediat e dinë se për të angazhuar lexuesit duhet të jenë aty ku janë lexuesit — pra në rrjetet sociale. Në fakt, shumë organizata mediatike sigurojnë një pjesë të konsiderueshme të trafikut në faqet e tyre dhe të të ardhurave nga reklamat përmes rrjeteve sociale. Gjigantët e teknologjisë Meta (kompania mëmë e Facebook-ut) dhe Google financojnë në mënyrë indirekte shumë përmbajtje mediatike: Facebook ofron ndarje të të ardhurave nga reklamat dhe dërgon klikime drejt faqeve të lajmeve, ndërsa Google (përmes mjeteve si AdSense ose monetizimi në YouTube) siguron burime të rëndësishme të ardhurash. Kjo krijon një stimul të fortë që mediat ta përshtatin përmbajtjen e tyre për angazhim maksimal në këto platforma. Fatkeqësisht, në rrjetet sociale ajo që gjeneron më shumë angazhim është shpesh përmbajtja më nxitëse ose emocionalisht e ngarkuar. Postimet që provokojnë zemërim ose tronditje — madje edhe reagime negative — priren të marrin më shumë komente dhe shpërndarje, gjë që bën që algoritmet e platformave t'i përhapin edhe më gjerësisht.

Kjo dinamikë ka çuar në përhapjen e postimeve sensacionaliste ose provokuese nga mediat në rrjetet sociale. Një rezultat veçanërisht shqetësues është tolerimi (dhe ndonjëherë inkurajimi i heshtur) i komenteve urrejtëse sepse ato rrisin “metrikat e angazhimit”. Nëse një faqe lajmesh publikon një histori për, të themi, një grua që ka arritur sukses dhe dhjetëra përdorues reagojnë me komente seksiste, ato komente fatkeqësisht rrisin dukshmërinë e postimit (platforma sheh shumë aktivitet në komente). Nëse administratorët e faqes nuk i moderuan dhe fshijnë aktivisht këto komente, algoritmi do ta vazhdojë ta shpërndajë postimin te më shumë njerëz, duke rritur ekspozimin e komenteve mizogjene që ushqejnë aktivitetin. Shumë faqe mediatike në Kosovë nuk kanë moderatorë të dedikuar që filtojnë vazhdimisht komentet — disa për shkak të mungesës së burimeve, të tjera ndoshta për shkak të neglizhencës. Rezultati janë seksione komentesh të mbushura me gjuhë urrejtëse që mbeten të dukshme për këdo. Për shembull, pas lajmeve për një rast dhune në familje ose femicid, shpesh mund të shihen komente në Facebook ku disa përdorues fajësojnë viktimën (“Ajo duhet të ketë bërë diçka që ta zemërojë” ose “Gratë sot nuk i respektojnë burrat, prandaj ndodh kjo”), ndërsa të tjerë shprehin deklarata të përgjithshme mizogjene (“Të gjitha gratë janë njësoj...”). Këto komente jo vetëm që shtojnë traumën për familjet e viktimave nëse i shohin, por edhe përhapin dhe normalizojnë qëndrime urrejtëse në komunitet. Platforma rrallë ndërhyr — moderimi i përmbajtjes në shqip (dhe gjuhë të tjera lokale) është i kufizuar. Përveç rasteve kur komentet përmbajnë simbole të njohura globalisht të urrejtjes ose fyerjet më të qarta, ato shpesh i shpëtojnë filtrave automatikë të Facebook-ut. Dhe me mijëra komente të publikuara, moderimi njerëzor nga kompania është pothuajse i papërfillshëm për një gjuhë të një tregu të vogël.

TikTok paraqet një sfidë tjetër, por të lidhur. Kjo platformë e shpërndarjes së videove është rritur shumë në popullaritet, sidomos tek të rinjtë kosovarë. Algoritmi i TikTok-ut është projektuar t'u tregojë përdoruesve një rrjedhë të pafund videosh të përshtatura sipas asaj që i angazhon — shpesh përmbajtje sensacionale ose ekstreme del në krye. Në mbarë botën, TikTok është bërë kanal për përmbajtje mizogjene dhe urrejtëse, ndonjëherë në forma shumë të fshehta. Në Kosovë mund të gjenden video që përqeshin gratë në role stereotipike ose përhapin “këshilla” thelbësisht seksiste (si udhëzime për burrat se si të jenë “dominues” ndaj grave në marrëdhënie). Disa përmbajtje paraqesin mizogjinë ndërkombëtare — p.sh. video të influencuesve të diskutueshëm me retorikë kundër grave, të përkthyer ose me titra në gjuhët lokale — që marrin mijëra shikime dhe shpërndarje. Këto ide depërtojnë në kulturën e të rinjve, duke inkurajuar disa djem të rinj të adoptojnë qëndrime përcmuese dhe madje të ngacmojnë gratë online. Problemi me TikTok-un është se moderimi i gjuhës së urrejtjes është i paqëndrueshëm: megjithëse pretendohet se ndalon urrejtjen, volumi i madh i përmbajtjes bën që shumë mesazhe urrejtjeje të fshehura të kalojnë. Dhe për shkak se videot janë të shkurtra dhe virale, një mesazh toksik mund të arrijë audiencë të madhe para se dikush ta vërejë. Deri sa një video qartazi mizogjene të raportohet dhe hiqet, ajo mund të jetë parë nga dhjetëra mijëra njerëz, duke përhapur urrejtjen dhe duke nxitur përmbajtje të ngjashme.

YouTube luan një rol paksa të ndryshëm. Shumë media në Kosovë ngarkojnë segmente televizive ose video lajmesh në YouTube dhe disa transmetojnë drejtpërdrejt. YouTube gjithashtu ka seksione komentesh, megjithëse më pak qendrore se në Facebook. Megjithatë, sistemi i rekomandimeve mund të krijojë “vrime lepurit” ku shikuesit që shohin një video me komente seksiste ose urrejtjeje mund të rekomandohen të tjera të ngjashme, duke përforcuar një botëkuptim të caktuar. Gjithashtu, kanalet e pavarura (jashtë mediave tradicionale) mund të shtyjnë narrativat antifeministe ose armiqësore ndaj të drejtave të grave (p.sh. video që ankohen se ligjet që mbrojnë gratë janë “të padrejta për burrat” ose teori konspirative se barazia gjinore është komplet kundër shoqërisë). Këto kanale mund të grumbullojnë ndjekës të konsiderueshëm dhe ta rikthejnë përmbajtjen e tyre në diskutimet kryesore.

Një pikë kritike është se kufijtë midis mediave formale dhe rrjeteve sociale janë mjegulluar. Një lajm mund të publikohet në TV ose portal, por fiton ndikim real përmes shpërndarjes në Facebook/Twitter dhe diskutimit atje. Nëse diskursi në këto platforma bëhet urrejtës, ai ndot të gjithë mjedisin informativ. Mediat në Kosovë, duke u angazhuar aktivisht në këto platforma, janë pjesë e këtij ekosistemi dhe mbajnë përgjegjësi për moderimin e pjesës së tyre. Megjithatë, deri më tani moderimi ka qenë i dobët. Pak media fshehin ose fshijnë rregullisht komentet urrejtëse ose bllokojnë përdoruesit që i publikojnë ato vazhdimisht. Disa gazetarë kanë pranuar se redaksive u mungon stafi ose politika e qartë për menaxhimin e komenteve online. Të tjerë frikësohen se moderimi i fortë do të ulë angazhimin e përdoruesve dhe shtrirjen — një mendim afatshkurtër që u jep liri të plotë fjalimeve toksike.

Në përfundim, rrjetet sociale mund të rrisin ndjeshëm shtrirjen e lajmeve, por po aq rrisin edhe shtrirjen e gjuhës së urrejtjes nëse mbeten pa kontroll. Në kontekstin e Kosovës, Facebook mbetet mediumi dominues ku zhvillohet diskursi publik (përfshirë shumë diskurs mizogjen). TikTok është burim ndikimi në rritje, duke përhapur trende globale mizogjene në kulturën lokale. Ndërsa YouTube dhe platformat e tjera vazhdojnë të strehojnë përmbajtje që mund të sfidojnë ose të promovojë armiqësi gjinore. Lehtësia dhe shtrirja e këtyre platformave i kanë bërë mediat të varen prej tyre financiarisht dhe për rritjen e audiencës — por kjo varësi ka nënkuptuar dorëzimin e kontrollit të algoritmeve dhe masat e pafiltruara. Rezultati është një bollëk i gjuhës së urrejtjes me bazë gjinore online, nga seksione komentesh që duken si forume seksizmi deri te video virale që përçmojnë ose kërcënojnë gratë. Çdo qasje gjithëpërfshirëse për ta reduktuar këtë fenomen duhet të marrë parasysh rolin vendimtar të rrjeteve sociale dhe të kërkojë moderim më të mirë dhe përdorim më të përgjegjshëm të këtyre platformave nga vetë mediat.

8. Clickbait dhe Pasojat e Tij

Një fenomen specifik që lidh mediat dhe rrjetet sociale meriton vëmendje të veçantë: clickbait. Clickbait i referohet praktikës së përdorimit të titujve sensationale, mashtrues ose të ekzagjeruar dhe përshkrimeve në rrjetet sociale për të tërhequr klikime dhe shikime. Ndërsa mund të rrisë trafikun në internet në afat të shkurtër, clickbait mund të shtrembërojë seriozisht kuptimin publik dhe të nxisë diskurs të pashëndetshëm, përfshirë gjuhën e urrejtjes. Në skenën mediatike të Kosovës, konkurrenca për vëmendjen e lexuesve online është e ashpër dhe fatkeqësisht kjo ka bërë që disa media të favorizojnë paraqitjen tërheqëse mbi saktësinë ose nuancën. Pasojat kanë qenë veçanërisht problematike kur temat përfshijnë çështje gjinore ose dhunë.

Si kontribuon clickbait në përhapjen e urrejtjes me bazë gjinore? Merrni një skenar tipik: Një faqe lajmesh publikon një artikull për një rast të dhunës në familje me një zhkrim të përgjegjshëm dhe faktik. Megjithatë, kur e shpërndajnë në Facebook, ata zgjedhin një përshkrim ose tekst miniaturë që thekson një element tronditës ose skandaloz — ndoshta duke lënë të kuptohet se “një sekret i gruas çoi në tragjedi” ose ndonjë formulim që fton spekulim. Artikulli i vërtetë mund të mos fajësojë fare viktimën dhe mund të shpjegojë kontekstin në mënyrë të drejtë, por shumë njerëz në rrjetet sociale nuk do të klikojnë për ta lexuar. Në vend të kësaj, qindra do të krijojnë një opinion vetëm nga ai fragment joshës. Nëse fragmenti nënkupton, qoftë edhe në mënyrë të lehtë, se gruaja bëri diçka për të shkaktuar fatin e saj, atëherë lexuesit mund të lëshohen me atë supozim. Seksioni i komenteve do të mbushet me reagime të nxehta: “Ajo e tradhtoi, jam i sigurt!” ose “Gra si ajo janë arsyeja pse ndodhin këto gjëra,” edhe nëse artikulli nuk tha asgjë të tillë. Parashikimi mashtrues në thelb mboll një farë narrative që nuk është plotësisht e saktë, dhe ata që nuk e lexojnë historinë e plotë do ta përhapin atë narrative.

Ky model ndodh jo vetëm me lajmet që lidhen me dhunën. Për shembull, një media mund të publikojë një intervistë video me një figurë publike femër nën një titull si: “Shikoni deklaratën kontroverze të filanes për burrat!” Njerëzit mund të vërshojnë për të debatuar në komente — ndoshta duke sulmuar karakterin e saj bazuar në disa fjalë të titullit — ndërsa në realitet komenti i saj i plotë në video ishte i nuancuar ose i nxjerrë jashtë kontekstit nga titulli. **Kultura shumë e gjatë; nuk lexohet**, në rrjetet sociale do të thotë se kornizimi fillestar nga media është jashtëzakonisht i fuqishëm. Nëse ai kornizim bëhet në mënyrë të papërgjegjshme (për të gjeneruar kuriozitet ose zemërim), ai mund të mashtrtojë lehtësisht audiencën të mëdha.

Në Kosovë, organizatat mediatike shpesh mbështeten në postimet në Facebook dhe titujt e videove në YouTube për të sjellë trafik, dhe sa më provokues formulimi, aq më shumë klikime presin. Disa tituj shkruhen si pyetje të hapura ose deklarata enigmatike që praktikisht i luten lexuesit të klikojë (“Nuk do ta besoni çfarë bëri ky bashkëshort...” ose “A është kjo arsyeja më tronditëse ndonjëherë për një divorc?”). Problemi është se shumë përdorues mendojnë se tashmë e dinë përgjigjen ose nxjerrin përfundime të shpejta dhe fillojnë të komentojnë pa informacion të mëtejshëm. Kjo krijon diskutime të tëra të ndërtuara mbi gjysmë-të-vërteta ose përshypje të rreme. Kur subjekti i historisë është një grua ose një çështje gjinore, ato diskutime shpesh degjenerojnë në komente seksiste dhe konfirmim të paragjyqimeve. Në thelb, clickbait mund të veprojë si një shkëndijë në një dhomë plot me material të ndezshëm — materiali janë paragjykimet ekzistuese të disa lexues.

Pasojat shkojnë përtej një postimi të vetëm në Facebook. Nëse dezinformimi ose një ide e njëanshme përhapet (falë një grepi clickbait), ajo mund të shpërndahet në grupe dhe biseda të tjera, madje edhe në diskutime jashtë internetit. Njerëzit mund të fillojnë t'i referohen "asaj historie ku gruaja ishte fajtores" pa e lexuar kurrë raportimin e vërtetë. Kështu, clickbait jo vetëm që dëmton cilësinë e diskursit publik, por gjithashtu mund të njollojë reputacionet dhe të thellojë ndarjet shoqërore. Për gruan që ishte viktimë në skenarin e mësipërm, jo vetëm që ajo vuajti dhunë, por tani po demonizohet edhe në gjykatën e opinionit publik për shkak të një titulli mashtrues. Për gratë në tërësi, çdo episod i tillë përforcon idenë se "publiku do t'ju gjykojë padrejtësisht", duke kontribuar në një efekt frikësues ku gratë ndihen edhe më pak të sigurta ose të respektuara në shoqëri.

Është e rëndësishme të theksohet se jo të gjitha mediat në Kosovë përdorin clickbait të tepruar dhe disa tregojnë kujdes për tituj informues. Megjithatë, tendenca e përgjithshme drejt sensacionalizmit është shqetësuese. Presioni ekonomik për të marrë klikime është real — mediat përballen me vështirësi financiare dhe ndihen të detyruara të ndjekin angazhimin. Por kur angazhimi arrihet në kurriz të së vërtetës dhe harmonisë shoqërore, dëmi mund të tejkalojë përfitimet. Gazetaria e përgjegjshme kërkon tituj dhe postime të sakta dhe me kontekst, veçanërisht për tema delikate si dhuna me bazë gjinore. Ka mënyra për të qenë interesant pa qenë mashtrues. Në fund, reduktimi i përdorimit të clickbait është pjesë e krijimit të një mjedisi mediatik ku çështjet e rëndësishme diskutohen mbi bazën e fakteve, jo thashethemeve, dhe ku reagimet e urrejtjes janë më pak të mundshme të nxiten te audiencia.

9. Rekomandime për Luftimin e Gjuhës së Urrejtjes me Bazë Gjinore

Adresimi i gjuhës së urrejtjes me bazë gjinore në media kërkon përpjekje të përbashkëta nga aktorë të ndryshëm: asociacionet e gazetarëve, organet rregullatore, këshillat vetërregulluese dhe rrjetet e shoqërisë civile. Më poshtë janë të rekomandime kryesore të synuara për Asociacionin e Gazetarëve të Kosovës, Rrjetin e Grave Gazetare të Kosovës, Komisionin e Pavarur të Mediave dhe Këshillin e Mediave të Shkruara të Kosovës. Këto rekomandime synojnë të nxisin një kulturë më etike mediatike, të forcojnë mbikëqyrjen dhe të promovojnë barazinë gjinore në dhe përmes mediave:

AGK – Të vazhdojë forcimin dhe zbatimin e udhëzimeve për raportim të ndjeshëm gjinor: Të vazhdojë përditësimin dhe promovimin e udhëzimeve të qarta për raportimin e dhunës me bazë gjinore dhe çështjeve të grave (gjuha për t'u shmangur, konteksti, dinjiteti), si dhe monitorimin e mbulimit në mënyrë që mediat që shkelin standardet të identifikohen vazhdimisht.

- Të vazhdojë trajnimin e rregullt dhe ndërtimin e kapaciteteve në redaksi: Të vazhdojë organizimin e trajnimeve praktike për gazetarët dhe redaktorët mbi identifikimin e urrejtjes me bazë gjinore, shmangien e paragjyqimeve, kornizimin e përgjegjshëm dhe menaxhimin e intervistave të ndjeshme – si dhe aftësi konkrete për moderimin e komenteve online.

RrGGK – Të vazhdojë mbrojtjen dhe mbështetjen e grave gazetare: Të mbajë aktive mekanizmat e mbështetjes për gazetarët që përballen me ngacmime online (kanale të sigurta raportimi, mbështetje mes kolegësh, referime ligjore dhe psikologjike) dhe të kërkojë llogaridhënie nga punëdhënësit dhe institucionet.

- Të vazhdojë punën për ndërgjegjësim publik mbi urrejtjen gjinore: Të vazhdojë prodhimin dhe shpërndarjen e materialeve ndërgjyësuese të shkurtra dhe të qasshme (rrjete sociale, radio/TV, aktivitete komunitare) që shpjegojnë pse stereotipet mizogjene janë të dëmshme dhe inkurajojnë audiencën t'i kundërshtojë ato.

KPM – Të vazhdojë mbikëqyrjen dhe zbatimin ndaj transmetuesve të licencuar: Të vazhdojë monitorimin e TV/radios për gjuhë seksiste dhe narrativa diskriminuese, si dhe zbatimin e masave përkatëse (paralajmërimi, veprime korigjuese, sanksione kur është e nevojshme).

KMSHk – Të vazhdojë forcimin e vetërregullimit dhe llogaridhënies: Të vazhdojë përmirësimin e standardeve etike mbi gjuhën e urrejtjes dhe kornizimin seksist, si dhe nxjerrjen e vendimeve publike në kohë për ankesat.

Të gjithë – Të vazhdojnë promovimin e shpërndarjes etike dhe moderimit më të fortë të komenteve: Të promovojnë kornizimin jo-clickbait (sidomos për mbulimin e dhunës me bazë gjinore) dhe të përmirësojnë menaxhimin e komenteve (rregulla të qarta, moderim aktiv, kufizim ose mbyllje komentesh kur rreziku është i lartë).

Fyerje të drejtpërdrejta, sharje dhe etiketime poshtëruese

Emërtime nënçmuese për gratë (sharje mizogjene)

Deklarata si:

- “Gratë janë inferiore”
- “Gratë duhet ta dinë vendin e tyre”

Fyerje të drejtpërdrejta, sharje dhe etiketime poshtëruese

Emërtime nënçmuese për gratë (sharje mizogjene)

Deklarata si:

- “Gratë janë inferiore”
- “Gratë duhet ta dinë vendin e tyre”

Diskreditim përmes stereotipeve gjinore

- “Shumë emocionale për të raportuar në mënyrë objektive.”
- “Gratë e ekzagjerojnë gjithçka.”
- “Ajo është e njëanshme sepse është feministe.”

Diskreditim përmes stereotipeve gjinore

- “Shumë emocionale për të raportuar në mënyrë objektive.”
- “Gratë e ekzagjerojnë gjithçka.”
- “Ajo është e njëanshme sepse është feministe.”

Diskreditim përmes stereotipeve gjinore

- “Shumë emocionale për të raportuar në mënyrë objektive.”
- “Gratë e ekzagjerojnë gjithçka.”
- “Ajo është e njëanshme sepse është feministe.”

Gjuhë e koordinuar e ngacmimit online

- Fyerje duke përdorur sharje mizogjene
- Meme që degradojnë gratë gazetare

10. Përfundim

Gjuha e urrejtjes me bazë gjinore në mediat e Kosovës është një problem shumëplanësh, i ndërthurur thellësisht me qëndrimet shoqërore, ekonominë e mediave dhe rritjen globale të toksicitetit online. Siç kemi parë, ajo varion nga sharjet e hapura mizogjene në seksionet e komenteve deri te paragjykimet e fshehta në raportimin e lajmeve. Kjo gjuhë e urrejtjes jo vetëm që njollosh diskursin tonë publik, por ka edhe pasoja reale: ajo i frikëson gratë, i pengon ato nga pjesëmarrja e barabartë në shoqëri dhe, në rastet më të këqija, mund të kontribuojë në një mjedis që e arsyeton dhunën ndaj tyre. Trajtimi i këtij problemi nuk ka të bëjë me censurimin e shprehjes së lirë — ka të bëjë me nxitjen e një dialogu publik më të respektueshëm dhe të bazuar në fakte, ku kritika dhe debati mund të zhvillohen pa rrëshqitur në urrejtje.

Komuniteti mediatik i Kosovës dhe rregullatorët qëndrojnë në një moment vendimtar. Vendi ka bërë hapa të rëndësishëm në lirinë e shprehjes dhe zhvillimin e shtypit që nga vitet e luftës, por tani duhet të përballet me rrymat e errëta që kanë dalë në pah në epokën digjitale. Lajmi i mirë është se ndërgjegjësimi po rritet: gazetarët, aktivistët dhe institucionet po i njohin gjithnjë e më shumë dëmet e urrejtjes online të pakontrolluar dhe praktikave joetike të raportimit. Rekomandimet e ofruara — nga trajnimi i gazetarëve, te zbatimi i kodeve etike, deri te ushtrimi i presionit ndaj gjigantëve të rrjeteve sociale — përbëjnë një hartë veprimi të mundshëm. Zbatimi i tyre do të kërkojë përkushtim dhe bashkëpunim. Gazetarët duhet të jenë të gatshëm të reflektojnë kritikisht mbi punën e tyre; pronarët e mediave duhet të balancojnë motivet e fitimit me përgjegjësinë shoqërore; rregullatorët duhet të jenë vigjilentë dhe të paanshëm në ndalimin e shkeljeve; dhe shoqëria civile duhet ta mbajë gjallë bisedën, duke kërkuar më shumë nga të gjitha palët.

Vendimtare është se edhe qytetarët e zakonshëm kanë një rol. Edukimi mediatik i publikut mund të shërbejë si vijë mbrojtëse: një shoqëri që është e vetëdijshme për clickbait-in dhe e ndjeshme ndaj paragjytimeve do të mashtrohet ose nxitet më pak lehtë. Prandaj, fushatat e edukimit dhe ndërgjegjësimi që synojnë publikun (sidomos të rinjtë) për urrejtjen online, komunikimin e respektueshëm dhe konsumimin kritik të lajmeve janë po aq të rëndësishme sa masat e diskutuara.

Në fund, kufizimi i gjuhës së urrejtjes me bazë gjinore në media është pjesë e përpjekjes më të gjerë për barazi gjinore dhe dinjitet njerëzor. Duke pastruar gjuhën dhe perspektivat urrejtëse nga rrjedha kryesore, Kosova mund të sigurojë që mediat e saj t'i shërbejnë vërtet interesit publik — duke informuar qytetarët pa diskriminim, duke mbajtur pushtetin përgjegjës pa sensacionalizëm dhe duke pasqyruar zërat e të gjithë njerëzve, grave dhe burrave, me respekt. Një mjedis i tillë mediatik jo vetëm që do të përfitonte gratë (të cilat nuk do të përballeshin më me armiqtësi të vazhdueshme kur shfaqen në lajme apo online), por do ta pasuronte demokracinë dhe kohezionin shoqëror për të gjithë. Ky është një qëllim i arritshëm dhe, me përpjekje të përbashkëta, mediat e Kosovës mund të evoluojnë për t'u bërë një forcë që lufton urrejtjen, e jo një kanal që e përhap atë. Koha për të vepruar është tani, përpara se të shkaktohet më shumë dëm dhe përpara se zërat përçarës të gërryjnë më tej vlerat e tolerancës dhe barazisë që duhet të mbështesin një shoqëri moderne demokratike. Le të ecim përpara me një mesazh të qartë: urrejtja nuk ka vend në mediat tona dhe, rrjedhimisht, as në shoqërinë tonë.

Ky raport është prodhuar me mbështetjen financiare të Bashkimit Evropian përmes programit Reporting Diversity Network. Përmbajtja është përgjegjësi e vetme e Asociacionit të Gazetarëve të Kosovës (AGK) dhe nuk pasqyron domosdoshmërisht pikëpamjet e Bashkimit Evropian apo të Reporting Diversity Network (RDN).